גדנפא דלישא אפומא ומליוה מיא וארתחה אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מילתא אי לאו רב עקביה דגברא רבא הוא קסבר כבולעו כך פולטו מה בולעו בנצוצות אף פולטו בנצוצות: [א]הסכין שפה והיא טהורה: אמר רב עוקבא בר חמא [ב]ונועצה עשרה פעמים בקרקע אמר [ג]רב הונא בריה דרב יהושע [ד]ובקרקע שאינה עבודה א"ר כהנא [ד]ובסכין יפה שאין בה גומות תניא נמי הכי סכין יפה שאין בה גומות נועצה עשרה פעמים בקרקע אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ה]לאכול בה צונן כי הא דמר יהודה ובאטי בר טובי הוו יתבי קמיה דשבור מלכא אייתו לקמייהו אתרוגא פסק אכל פסק והב ליה לבאטי בר טובי הדר דצה עשרה זימני בארעא פסק הב ליה למר יהודה א"ל באטי בר טובי וההוא גברא לאו בר ישראל הוא א"ל מר קים לי בגויה ומר לא קים לי בגויה איכא דאמרי א"ל אידכר מאי עבדת באורתא:

הדרן עלך השוכר את הפועל וסליקא לה מסכת עבודה זרה

גדנפא דלישא. שפה של עיסה סביבות פיה כדי שתקבל מים הרבה ויעברו הרותחין על שפתה: **כבולעו.** כענין שבלעו שפת הדוד את האיסור יפליטהו: **מה בולעו בניצוצות.** לאו בולעו אלא ע"י ניצוצות שניתזו הרתיחות שם ולא הוכנסה לתוך יורה אחרת בשעת בליעת האיסור: כך בשעת פליטה אע"פ שלא הכניסה לתוך יורה אחרת הואיל ונתמלאת יפה יפה ומעלה ניצוצות על שפתה ופולט. ומיהו גדנפא בעינן משום דאי לאו הכי דלמא לא הוה מסקא ניצוצות על השפה בהא זימנא אבל איסור הנתבשל בה פעמים הרבה אם לא העלה ניצוצות כל שעה העלה פעם אחת: **ונועצה.** אע"פ שפה. וי"א משפשפה כנגד למר שאינה חלק ומעביר שמנונית: **שאין בה גומות.** בעוקי רחבה שלא תהא שמנונית בגומא: **ולאכול בה צונן.** אבל דבר רותח אסור לחתוך בה עד שיגעילנה ברותחין וכלי ראשון כדאמרינן בכל שעה (פסחים ל:) לענין חמץ בפסח: ה)**דלא.** נעלה: **שבור מלכא.** עובד כוכבים היה: **מר קים לי בגויה.** רב יהודה מכיר אני בו שהוא פרוש ולא יאכל דבר איסור אבל בך איני מוחזק שתהא פרוש כל כך: **מאי עבדת באורתא.** דרך פרסיים למסור נשים לאכסנאים וכשסיגרו להם בלילה שעבר קיבל באטי ורב יהודה לא קיבל:

הדרן עלך השוכר את הפועל וסליקא לה מסכת עבודה זרה

הסכין שפה. ונועצה עשר פעמים בקרקע בירושלמי קאמר שלש פעמים משמע דהכא לאו דוקא עשר פעמים מיהו מדקאמרינן לקמן דלה עשר פעמים בקרקע משמע לדוקא קאמר ויש להחמיר: **אמר** רב הונא בריה דרב יהושע ולאכול בה צונן. פרש"י אבל לאכול בה רותח בעי הגעלה וכן משמע בפסחים (דף ל:) דקאמר גבי סכיני דפסחא והלכתא אידי ואידי ברותחין פירוש קתייהו ופרזלייהו אבל קשה דבפ"ק דחולין (דף ח: ע"ש) ה) קאמר גבי סכין של עובדי כוכבים מלבנה באור משמע דצריכה ליבון וכן בתוספתא (פ"ט) תניא הסכין והשפודין והאסכלא ילבנן באור לכך נראה דודאי לחתוך בה רותח צריכה ליבון והא דפסחים דמשמע דסגי ברותחין היינו לפי שבלעו היתירא אבל בסכינים של עובדי כוכבים דבלעי איסורא בעו ליבון וכן משמע קצת דיש חילוק בין בלעו היתירא לבלעו איסורא ואומר ר"ת דהא דקי"ל דסכין בעי ליבון היכא דאיסורא בלעו היינו דוקא באיסור דסכין גדולה שדרך לצלות בה בשר דיקא נמי דקתני בתוספתא הסכינין והשפודין כו' סכינין דומיא דשפודין ואסכלא אבל סכינים קטנים שאין דרך לצלות בהם בשר ולאו סגי להו בהגעלה אף בשל עובדי כוכבים וריב"א מצריך ליבון גם בסכינין קטנים לפי שפעמים דרך להפוך בהם בשר על גבי גחלים ור"ת אומר דזה אינו קרוי תשמישו על יד האור כיון דאין תשמיש קבוע ע"י האור סגי בהגעלה וכן בירושלמי דאמר הדא דתימא בסכין קטן אבל בגדול בעי ליבון ויש לדחות אותה ראיה ו)דקאמר התם מהא דקאמר הסכין שפה והיא טהורה כו' אלמא משמע דאיירי בצונן ובצונן ליכא חילוק בין תשמישו ע"י האור בין אין תשמישו ע"י האור ומפרש הר"ר אלחנן הירושלמי כן הוא הדא דתימא בסכין קטן שאין רגילות להיות בה גומות ואין בלוע בגומות וסגי בנעיצת קרקע אבל סכין גדול שדרך להיות בה גומות צריכה ליבון דבנועצה בקרקע אינו מועיל לשפשף ולהעביר האיסור הנדבק בגומות הלכך אפילו לחתוך בה צונן צריכה ליבון ולא סגי בהגעלה אפילו לצונן משום דלא מהניא הגעלה אלא להפליט האיסור הבלוע בתוך הסכין אבל לא מהני להעביר איסור הנדבק והשפשוף בקרקע מהני להעביר איסור הנדבק וכיון שיש גומות אין תקנה להעביר איסור הנדבק רק ע"י ליבון ומ"מ נדחית הראיה דר"ת מן הירושלמי דלא איירי כלל בתשמישו על ידי האור ורבינו ברוך מיישב הראיה והכי פירושו הדא דתימא בסכין קטן שאין תשמישו ע"י האור וסגי בנעיצת קרקע אפילו לחתוך בה רותח ויש ליתן טעם משום דסתם סכין קטן אין תשמישו רק בצונן ואינו בלוע כלל בתוכו רק נדבק בו מבחוץ אבל גדול תשמישו ברותחין וגם תשמישו ע"י האור הלכך בעי ליבון לחתוך בה רותח כך נראה למורי ליישב פירוש רבינו ברוך ואומר מורי דהא דקאמר הכא נועצה עשר פעמים בקרקע היינו דוקא בקרקע קשה שהיא מעברת השומן ושפה אבל לא רכה שאינה מעברת השומן וגם לא קרקע קשה יותר מדאי ודוקא נקט קרקע ולא אבן ולא אפר ולא קרקע רכה ה): **אידכר** מה דעבדת באורתא. פ"ה שסיגר להם שתי שפחות רב יהודה לא קבלה ובאטי קבלה ונראה דלא מטא בזה שעדיין היה עבד קנת (א) שמעוכב גט שחרור כדאמרינן פרק עשרה יוחסין (קידושין דף ע.) באטי בר טובי ברמות רוחיה לא שקיל גיטא דחירותא ו): **הדרן עלך השוכר את הפועל וסליקא לה מסכת עבודה זרה**

עין משפט
נר מצוה

קסח א ב ג ד ה מיי' פי"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכא סעיף ז:

מסורת הש"ס

א) [גר' רי"ף ורא"ש אמר רבא ובמקום קשה], ב) [צ"ל אמר ר"ה שבור], ג) [ושם ד"ה והלכתא], ד) כלפרי"י דקאי, ה) [וע"ע תוספות חולין ח. ד"ה שלבנה], ו) [וע"ע תוספות נדה מז. ד"ה מסר להון],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אידכר וכו' עבד קנת, נ"ב יעבד מאחר בעובדת כוכבים כדאיתא פ' יוצא דופן בדף מ"ז:

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לָא נִתְנְשֵׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה וְלָא תִתְנְשֵׁי מִינָּן לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחַאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרַם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לִדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה כֵּן תְּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֶּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָאה מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוַּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נֻכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלַאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

---

*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג, **) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.